



บทที่ 1

บทชี้นำเข้าสู่เนื้อหาของเรื่องที่จะศึกษา

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ถ้าจะเปรียบดวงอาทิตย์เป็นแหล่งพลังงานที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนของโลก ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ก็เปรียบได้กับพลังงานที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจการเมืองของมวลมนุษยชาติให้พัฒนาก้าวรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ตั้งแต่กิจกรรมการประกอบอาหารในครัวเรือน ไปจนถึงการประกอบอุตสาหกรรมอาหารระดับนานาชาติ จากหมอยากลางบ้านไปสู่อุตสาหกรรมยารักษาโรคที่อำนวยความสะดวกคนทั้งโลก กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างมากมาย มหาศาลให้แก่ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย สร้างความมั่งคั่งให้แก่ตนและประเทศได้อย่างยาวนาน ขณะเดียวกันในทางตรงกันข้าม อิทธิพลของความหลากหลายทางชีวภาพนี้ยังสร้างความขัดแย้งทางการเมืองและการค้าระหว่างประเทศ และสามารถนำภัยพิบัติมาสู่มวลมนุษยชาติได้ เช่นเดียวกัน หากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ขาดความพอดีหรือความสมดุลย์ เมื่อมนุษย์มีความโลภอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อนั้นไม่ต้องรอให้ถึงการชนกันด้วยขีปนาวุธอันทันสมัยในการทำลาย ก็จะมีผลต่อการสำงาญแผ่พันธุ์มนุษย์ด้วยกันเอง สิ่งมีชีวิตทุกชนิดรวมทั้งมนุษย์ผู้ประเสริฐนี้ก็ถึงคราวต้องสูญพันธุ์ไปด้วยกฎแห่งธรรมชาติได้เช่นกัน เหมือนดังคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า "เมื่อมีเกิดก็ต้องมีดับ" เป็นของธรรมดา ฉะนั้น ความสมบูรณ์พูนสุขหรือหายนะภัยที่จะมาสู่มนุษย์นั้น จึงขึ้นอยู่กับพลังแห่งสติปัญญาของมนุษย์นั่นเองว่าจะเลือกเดินไปสู่หนทางใด ประเทศไทยก็เช่นกันก็อยู่ในกระแสธารดังกล่าวข้างต้นนี้

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) มีองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันในทางธรรมชาติ ได้แก่ ความหลากหลายทางสปีชีส์ (Species Diversity) ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) และความหลากหลายของนิเวศ (Ecological Diversity) ความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกันทางธรรมชาติของความหลากหลายทางสปีชีส์ ความหลากหลายทางพันธุกรรม และความหลากหลายทางนิเวศนี้จะเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาอยู่ตลอดเวลาโดยธรรมชาติเพื่อให้เกิดความสมดุลย์ของธรรมชาติ และเมื่อใดที่สิ่งแวดล้อมถูกทำลายหรือขาดความสมดุลย์ทางธรรมชาติ จะด้วยภัยธรรมชาติหรือฝีมือของมนุษย์ก็ตาม ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อความหลากหลายทั้งสามประการนี้โดยตรงตัวอย่างเช่น เมื่อป่าถูกทำลาย พื้นที่ป่าลดลง สัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ลดลงนี้ก็จะเกิดการผสมพันธุ์ภายในกลุ่ม (Inbreeding) ซึ่งก็จะมีผลต่อการแปรผันทางพันธุกรรม จนในที่สุดก็จะเกิดการสูญพันธุ์ไปโดยปริยาย ฉะนั้นการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์หรือจุลชีพ (Micro-organism) ซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างน่าอัศจรรย์ จากการรวบรวมหลักฐานของนักวิทยาศาสตร์พบว่าตัวเลขจริงของจำนวนชนิดของสิ่งมีชีวิตน่าจะอยู่ระหว่าง 5-30 ล้านชนิด ในจำนวนนี้มีสิ่งมีชีวิตที่ถูกค้นพบและถูกตั้งชื่อวิทยาศาสตร์แล้วประมาณ 1.4 ล้านชนิดเท่านั้น ซึ่งเป็นพืชพวกที่มีท่อลำเลียงจำนวนประมาณ 230,000 ชนิดเป็นสัตว์พวกไม่มีกระดูกสันหลัง เห็ด รา สาหร่าย และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กอื่น ๆ ประมาณว่าในบรรดาพืชพวกมีท่อลำเลียงมนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์แล้วกว่า 7,000 ชนิด และในจำนวนนี้มีประมาณ 20 ชนิดที่เป็นพืชอาหารหลักของมนุษย์¹ จะเห็นได้ว่ายังมีสิ่งมีชีวิตอีกมากมายหลายล้านชนิดที่มนุษย์ยังไม่รู้จัก ในจำนวนนี้

¹ กัทธ ธีรคุปต์, ความหลากหลายทางชีวภาพในป่าธรรมชาติ เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ 20-21 มกราคม 2533. กรุงเทพมหานคร.

เราจะเห็นว่าเฉพาะพืชที่มีท่อลำเลียงที่ได้ตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ไปแล้ว 230,000 ชนิดดังกล่าว ยังเอามาใช้ประโยชน์ได้เพียง 7,000 ชนิด ถ้าเปรียบกับการประมาณการของนักวิทยาศาสตร์ว่าจำนวนสิ่งมีชีวิตที่มีในโลกระหว่าง 5-30 ล้านชนิดเช่นนี้แล้ว ก็คงพบว่ามีสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์ยังสามารถพัฒนามาใช้ประโยชน์ได้อีกมากมาย ใครจะไปรู้ว่าสักวันหนึ่งมนุษย์อาจจะเอาชนะไวรัสโรคเอดส์และโรคมะเร็งที่สร้างความสะพรึงกลัวมาสู่มนุษย์ยุคสมัยนี้ด้วยอาศัยการค้นคว้าวิจัยจากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่ไม่รู้จักนี้ก็ได้

ความรู้จักเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเมื่อมนุษย์รู้สึกว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง เมื่อนั้นเราก็จะรู้สึกรักและหวงแหนแสดงความเป็นเจ้าของสิ่งที่เรารู้จักนี้อันเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ไม่ว่าที่ไหน ๆ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของมนุษย์มีมาเป็นเวลานานแล้ว ในอดีตเราจะเห็นว่ามนุษย์เราได้ใช้ความพยายามปรับปรุงพันธุ์พืช เช่น ข้าว ข้าวสาลี ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ซึ่งเป็นอาหารหลักของคนทั้งโลกอยู่ในขณะนั้นมาโดยตลอด หากจะย้อนอดีตลงไปศึกษาถึงความเป็นมากกว่าจะเป็นพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูกกันอยู่ในสมัยนี้ก็จะพบว่าได้มีการพัฒนาพันธุ์คือ ได้มีการเลือกเอาชนิดพันธุ์ที่มีพันธุกรรมที่ดีในป่าให้ผลผลิตสูง แข็งแรงต่อโรคพืช แมลง และสภาวะทางธรรมชาติ ที่เปลี่ยนแปลงมาเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์และพัฒนาเรื่อยมาจนได้สิ่งที่ดีที่สุด ในการนี้จะเห็นได้ว่ามนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) มาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงพันธุ์ เมื่อได้พันธุ์ที่ดีที่สุดก็รู้สึกหวงแหน อยากรักษาความเป็นเจ้าของในสิ่งที่ตนได้พัฒนามา การอ้างความเป็นกรรมสิทธิ์ในเชื้อพันธุ์จึงเกิดขึ้นตามมา สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความร้าวรอยมั่งคั่งให้แก่ผู้เป็นเจ้าของอย่างมากมายมหาศาล จะเห็นได้จากตัวเลขมูลค่าของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ใน

โลกในปี 2529 นั้นสูงถึง 1.25 พันล้านบาท โดยมีแหล่งที่มา 3 แหล่ง คือ²

1. มูลค่าของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรเก็บไว้ทำพันธุ์เอง 450,000 ล้านบาท
2. มูลค่าเมล็ดพันธุ์ที่รัฐเป็นผู้ผลิต 425,000 ล้านบาท
3. มูลค่าของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ 375,000 ล้านบาท

มูลค่าจำนวนมากมายมหาศาลที่ได้จากการใช้ประโยชน์จากเชื้อพันธุ์ที่พัฒนาจากทรัพยากรความหลากหลายทางพันธุกรรมนี้ เฉพาะเมล็ดพันธุ์พืชเท่านั้น ไม่รวมมูลค่าที่ได้จากสัตว์และจุลชีพ (Micro-organism) อีกทั้งยังเป็นมูลค่าที่มุ่งใช้ประโยชน์ทางเกษตรกรรมเท่านั้น ไม่รวมไปถึงอุตสาหกรรมด้านการแพทย์จำพวกยารักษาโรค ซึ่งจะต้องมีการซื้อขายหรือการจ่ายค่าสิทธิจากการใช้ประโยชน์จากความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เหนือสิ่งประดิษฐ์ที่ค้นพบจากทรัพยากรความหลากหลายทางพันธุกรรมนี้เป็นจำนวนมากมายมหาศาลเช่นกัน

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่ทำให้คุณค่าของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพปรากฏเด่นชัดขึ้นมากในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าจากทรัพยากรความหลากหลายทางพันธุกรรม ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค หรือปัจจัยสี่ที่เราคุ้นหูกันมาเป็นเวลานาน เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา ทรัพยากรพันธุกรรมมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ที่มีเป้าหมายที่จะเพิ่มพูนการผลิตธัญพืชเพื่อให้อิทธิพลของโลกมีอาหารบริโภคได้อย่างเพียงพอ มาใน

²ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม, เอกสารประกอบการศึกษานโยบาย ทรัพยากรพันธุกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ, สิงหาคม 2533.

สมัยนี้จากการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเมื่อประมาณหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ความสำคัญของการพันธุกรรมก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นไปอีก เนื่องจากเทคโนโลยีในการปรับปรุงพันธุ์แบบดั้งเดิมนั้นมีขีดจำกัดในการผสมพันธุ์ ซึ่งจะต้องผสมกันเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่เป็นชนิดเดียวกันเท่านั้น ทว่าการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพยุคใหม่ได้ทำให้การผสมพันธุ์ก้าวพ้นข้อจำกัดดังกล่าวได้ การพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการหลอมเซลล์ (Cell Fusion) หรือการตัดต่อยีน (Genetic Engineering) ได้ทำให้การผสมกันระหว่างพืชต่างชนิด จุลินทรีย์กับพืช หรือแม้แต่การผสมพันธุ์ระหว่างพืชกับสัตว์มีความเป็นไปได้ ตัวอย่างเช่น การย้ายเซลล์ที่ตรงในโตรเจนจากพืชตระกูลถั่วไปยังพืชชนิดอื่น หรือการตัดต่อยีนที่สามารถเรืองแสงได้จากจุลินทรีย์ไปยังต้นยาสูบ เป็นต้น³ ความเหนือกว่าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทุนและการตลาดของประเทศที่พัฒนาแล้วจึงสามารถมีชัยและตัดดวงผลประโยชน์จากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพได้มากกว่าประเทศกำลังพัฒนา หรือโลกที่สามที่ระดับเทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำกว่า โอกาสความได้เปรียบและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่วุ่นวายนี้ มีการตั้งข้อสังเกตกันว่าจะก่อให้เกิดการปฏิวัติเขียวครั้งที่สอง (Second Green Revolution) ขึ้น⁴ และแน่นอนที่สุดหากเกิดการปฏิวัติเขียวครั้งที่สองจริงตามที่คาดการณ์ปรากฏการณ์ของการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือชนิดพันธุ์ หรือเชื้อพันธุ์ก็จะมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว กฎหมายทั้งที่อยู่ในรูปของกฎหมายภายในประเทศ (Domestic Law) และที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) ก็จะถูกจัดทำขึ้นเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างแน่นอน ปัญหาจึงมีความซับซ้อน

³วิฑูรย์ เสียนจารุญ, สิทธิบัตรพันธุ์พืชกับการแย่งชิงทรัพยากรพันธุกรรมของโลกปัจจุบันวารสารสังคมพัฒนา. ปีที่ 20 ฉ.1 พ.ศ.2535. หน้า 40.

⁴รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, การปฏิวัติเขียวครั้งที่สอง. นสพ. ผู้จัดการรายวัน วันที่ 13 ธันวาคม 2534. หน้า 9.

มากยิ่งขึ้น เหมือนกับธรรมชาติใจคือในขณะที่ประเทศที่ได้เปรียบทางด้านทุนและเทคโนโลยีกลับขาดทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่จะเป็นต้นทุนในการผลิต แต่ประเทศที่ขาดทุนและขาดเทคโนโลยี กลับเป็นเจ้าของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาหรือโลกที่สาม ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรมกันได้อย่างไร ระหว่างผู้ที่นำทรัพยากรนั้นไปใช้กับประเทศเจ้าของทรัพยากรภายใต้กฎ กติกา ใด ๆ ที่จะเป็นมาตรฐานยึดถือร่วมกัน คำตอบของคำถามนี้ไม่อาจใช้ตรรกะโดยทั่วไปของการแบ่งสรรปันส่วนเค็กลีกก่อนหนึ่งให้ได้ขนาดเท่า ๆ กัน เพียงพอกับจำนวนคนที่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะลักษณะความสัมพันธ์ของโลกปัจจุบันนั้นซับซ้อนเชื่อมโยงกันในลักษณะที่หลากหลายด้วยผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ การค้ามาขณะเดียวกันกับที่วิกฤติการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญหน้าอยู่ก็ก่อผลกระทบกับคนทั้งโลกเช่นกัน ฉะนั้นเมื่อความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) กับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยแยกจากปัญหาเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ หรือการพิจารณาปัญหาเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพโดยแยกจากปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงไม่อาจกระทำได้ในเวลาเดียวกัน

ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีความโชคดีที่อย่างน้อยที่สุดก็เป็นประเทศหนึ่งในจำนวนไม่กี่ประเทศในโลกที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในลำดับที่สูงมากแห่งหนึ่งของโลกทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยซึ่งมีขนาดเพียง 0.36 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่บกของโลก แต่ปรากฏว่ามีความหลากหลายของสัตว์มีกระดูกสันหลังและพืชพวกที่มีท่อลำเลียงสูง ตั้งแต่ 2.6 - 10.1 เปอร์เซ็นต์ของที่มีในโลก⁵ ทั้งนี้ก็ด้วยอาศัยที่ประเทศไทยของเรามีป่าที่มีความหลากหลายนั่นเอง

⁵ กัธร ธีรคุปต์, ความหลากหลายทางชีวภาพในป่าธรรมชาติ. เอกสารประกอบการสัมมนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. 20-21 มกราคม 2533. กรุงเทพมหานคร.

ตารางที่ 1 ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยเปรียบเทียบกับจำนวนที่พบแล้วของโลก

ประเภทของสิ่งมีชีวิต	โลก	ประเทศไทย	เปอร์เซ็นต์
สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	4,184	107	2.6
สัตว์เลื้อยคลาน	6,300	298	4.7
นก	9,040	916	10.1
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	4,000	282	7.1
เฟิร์น	10,000	633	6.5
สน	525	25	4.7
พืชใบเลี้ยงเดี่ยว	50,000	2,387	4.8
พืชใบเลี้ยงคู่	170,000	6,270	3.7

(จำนวนชนิดและจำนวนเปอร์เซ็นต์ของสัตว์ที่มีกระดูกสันหลังและพืชพวกมีท่อลำเลียงที่พบแล้วของไทยเปรียบเทียบกับจำนวนที่พบแล้วของโลก)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ป่าธรรมชาติของประเทศไทยมีความหลากหลายของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ในปริมาณที่สูงมาจากสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตเขตร้อนเหนือเส้นศูนย์สูตรและอยู่ติดทะเลมีสภาพอากาศที่เหมาะสมต่อการอยู่รอด การเจริญเติบโต และการแพร่พันธุ์ของสิ่งมีชีวิตหลายชนิดตลอดปี

ประการที่สอง สภาพภูมิประเทศในภาคต่าง ๆ ของไทยมีความแตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือเป็นเขาสูง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนภาคใต้เป็นภูเขาสูงสลับกับที่ราบ และมีลมมรสุมพัดผ่านตลอดปี สภาพความหลากหลายของภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศดังกล่าว เอื้ออำนวยให้เกิดความหลากหลายของป่าธรรมชาติ ไม่ต่ำกว่า 12 ประเภท ตัวอย่างเช่น ป่าดิบเขา ป่าสนเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าพรุ ป่าชายเลน เป็นต้น ซึ่งป่าแต่ละประเภทก็จะมีลักษณะเฉพาะตัว และมีพันธุ์พืชและสัตว์แตกต่างกันไป

ประการที่สาม ประเทศไทยตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางที่มีการกระจายพันธุ์ของพืช และสัตว์ เข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านรอบด้าน เช่น ภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับอิทธิพลจาก พม่า จากเทือกเขาหิมาลัย และจากจีนตอนใต้ ส่วนทางภาคใต้จะได้รับอิทธิพลจากมาเลเซีย ทางตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลมาจาก เวียดนาม ลาว และเขมร ด้วยลักษณะพิเศษต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ ความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ ไม่ว่าจะ เป็นพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ของไทยจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับประเทศไทยได้อย่างมากมายมหาศาล หากไทยเรามีมาตรการที่แน่นอนเหมาะสมในการป้องกันรักษาความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพเหล่านี้ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไปเพื่ออนาคตของประเทศไทย อย่างน้อยที่สุดเราก็มีธนาคารยีนส์ (Gene Bank) ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลกที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความหลากหลายทางพันธุกรรมของพืชและสัตว์ที่จะเป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยในอนาคตได้

แต่เป็นที่น่าเสียดายที่นอกจากไทยเรายังขาดความสนใจในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ ในสายตาของเจ้าหน้าที่ทางราชการแล้วเรายังปล่อยให้มีการทำลายทรัพยากรอันมีค่านี้ให้ลดน้อยถอยลงไปในที่น่าเสียดาย ในลักษณะที่เรียกขานกันว่า "เป็นการทุบหม้อข้าวตนเอง" ดังจะเห็นได้จากในอดีตที่ประเทศ

ไทยเราเคยมีป่าธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์เต็มไปดด้วยพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นผืนใหญ่ติดต่อกันคือมีพื้นที่รวมถึงประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่ประเทศ ปัจจุบันกลายเป็นป่าขนาดเล็กกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปประเทศ เปรียบเสมือนสภาพของหมู่เกาะกลางทะเลคือถูกขวางกั้นโดยพื้นที่เมือง ถนนและพื้นที่การเกษตร การตัดไม้ทำลายป่า การสร้างเขื่อนตลอดจนถนนหนทาง ทำให้สภาพป่าลดลงอย่างรวดเร็ว จากตัวเลขเมื่อปี 2531 ประเทศไทยเราเหลือพื้นที่ป่าตามสภาพเพียงร้อยละ 28.03 ของเนื้อที่ประเทศเท่านั้น อันที่จริงความสัมพันธ์ของพื้นที่ป่ากับจำนวนความหลากหลายทางชีวภาพนี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันโดยตรง มีทฤษฎีทางชีววิทยาที่รับรู้กันโดยทั่วไปในหมู่นักชีววิทยาที่เรียกทฤษฎีนี้ว่าเป็นทฤษฎีทางภูมิศาสตร์ที่บอกว่า "เมื่อพื้นที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจำนวนสิ่งมีชีวิตก็จะกว้างขึ้น" โดยพบว่าเมื่อพื้นที่เพิ่มขึ้น 10 เท่า สิ่งมีชีวิตจะเพิ่มขึ้นเท่าตัว ในขณะที่เดียวกันหากพื้นที่ลดลง 10 เท่า จำนวนสิ่งมีชีวิตก็จะลดลงครึ่งหนึ่งตามมา

การสูญเสียป่าธรรมชาติของโลกเรานี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ป่าฝนเขตร้อน (Rainforest) ที่มีอยู่ในอัตราร้อยละ 7 ของโลกกำลังอยู่ในภาวะวิกฤตด้วยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของมนุษย์โลก จากการทำงานของ FAO ระบุว่าอัตราการทำลายยังคงดำเนินอยู่ตลอดไปและได้คาดการณ์ว่าป่าเขตร้อนและป่าโปร่งจะหดแคบลงไปอีกร้อยละ 10 ในสิ้นศตวรรษนี้ อัตราการสูญเสียพื้นที่ป่าต่อปีจะมีขนาดพื้นที่เท่ากับประเทศออสเตรเลียและอัลบาเนียรวมกัน⁶ ผลกระทบโดยตรงไม่เพียงแต่เฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะปรากฏการณ์ของการสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์เท่านั้น ปรากฏการณ์ความ

⁶ แชนดร้า พอสเทล, "การพิทักษ์ป่าไม้" สภาวะโลกวิกฤต โครงการจัดพิมพ์คปท มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร. หน้า 169.

แปรปรวนทางด้านดินฟ้าอากาศที่สร้างผลกระทบโดยตรงต่อมนุษย์ และสภาวะ-
 แวดล้อมเองก็กำลังจะมาถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของฝนกรด (Acid
 Rain) และปรากฏการณ์เรือนกระจก หรือ (Green House Effect) การ
 เปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของโลกร้อนขึ้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้
 ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของโลกปัจจุบัน ในประการสำคัญปัญหา
 สิ่งแวดล้อมไม่อาจจะเป็นปัญหาของคนใดคนหนึ่ง หรือของชาติใดชาติหนึ่งอีกต่อไป
 หากแต่เป็นภาระกิจที่สำคัญของมวลมนุษยย์ในโลกทุกชาติภาษาทุกเผ่าพันธุ์หรือสีผิวที่
 จะต้องร่วมมือร่วมใจกันดูแลรักษาสภาวะแวดล้อมมิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปมาก
 กว่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ การ
 ประชุม Earth Summit ที่กรุง Rio de Janeiro ที่ประเทศ Brazil เมื่อ
 วันที่ 3 - 14 มิถุนายน 2535 ที่ผ่านมาย่อมเป็นเครื่องยืนยันความตื่นตัวของ
 ประชาคมโลกได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับ
 ความหลากหลายทางชีวภาพ การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทาง
 ชีวภาพ (Convention on Biological Diversity 1992) ของประชาคม
 โลก ในการประชุมดังกล่าวเป็นตัวเร่งเร้าให้รัฐต่าง ๆ ในประชาคมโลก
 เฉพาะอย่างยิ่งประเทศในเขต Tropical Forest ทั้งหลาย จะต้องมีการ
 เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอนุสัญญา
 ฉบับดังกล่าวนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเอง หรือการถูก
 ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงด้วยมาตรการต่าง ๆ ทางการเมืองระหว่างประเทศ
 หรือมาตรการการกีดกันทางการค้าในเรื่องต่าง ๆ ก็ตามเพื่อบรรลุถึงเจตนารมณ์
 ตามอนุสัญญาฉบับนี้หรือแม้แต่การใช้อนุสัญญาฉบับนี้เป็นเครื่องมือต่อการค้า

อย่างไรก็ตามการเข้ามาปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรความหลากหลาย
 ทางชีวภาพนั้นมีมานานแล้วทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ในระดับที่
 มากน้อยแตกต่างกันออกไป เช่น ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการค้า
 ระหว่างประเทศ ซึ่งสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on

International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) ที่เรียกว่า CITES ซึ่งประเทศไทยก็เป็นภาคีในอนุสัญญาฉบับนี้ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2526 หรือ Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer ค.ศ.1985 ในกรณีของไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีส่วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพในลักษณะโดยอ้อม กล่าวคือเป็นกฎหมายที่มุ่งไปเพื่อการให้ความสำคัญกับการทำไม้ตลอดจนการคุ้มครองป่าในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตก๊าซไม้ เป็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพโดยตรงนั้นยังไม่มี

นอกจากประเทศไทยจะมีกฎหมายที่อย่างน้อยที่สุดยังให้ความสำคัญป่าอยู่บ้างอันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดที่เห็นประโยชน์จากป่ายังมีอยู่ และได้มีการออกกฎหมายมาเพื่อคุ้มครองพืช สัตว์ หรือสิ่งแวดล้อม ดังที่ลำดับมาก่อนหน้านี้แล้วยังมีความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมในประเทศไทยภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการแห่งพันธุกรรมทางพืชนานาชาติ (International Board for Plant Genetic Research) หรือ IBPGR ที่ทำการเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชในประเทศไทยเพื่อไปเก็บไว้ในธนาคารเชื้อพันธุ์ (Gene Bank) ในต่างประเทศและได้มีการจัดตั้งธนาคารเชื้อพันธุ์พืชแห่งชาติ (The National Gene Bank of Thailand) ขึ้นในปี 2527 หรือการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการและเก็บเมล็ดเชื้อพันธุ์ข้าวแห่งชาติ (ศชช.) ภายใต้การสนับสนุนของประเทศญี่ปุ่น การรวบรวมพันธุ์ไม้ผลโดยกรมวิชาการเกษตร ฯลฯ เหล่านี้ ต่างมีส่วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่า ได้มีความ

เคลื่อนไหว เกี่ยวข้องกับทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยบ้าง พอสมควรปัญหาอยู่ที่ว่าท่ามกลางกระแสการเคลื่อนไหวดังกล่าวสถานะของทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพของไทยเราอยู่ในฐานะเช่นไร ได้มีการใช้การอนุรักษ์ หรือได้มีการพัฒนาไปในทิศทางใด ประเทศไทยเราจะวางเฉยต่อความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ การเข้าไปเกี่ยวข้องของไทยเราน่าจะมีข้อจำกัด หรือไม่เพียงใด คำตอบของคำถามเหล่านี้หาได้จากคำตอบเวียนอยู่ภายใต้กรอบ กฎหมายหรือนโยบายที่ประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ได้ ทั้งนี้เพราะด้วยเหตุผล สำคัญสองประการกล่าวคือ ประการแรก ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในไม่กี่ ประเทศในโลกที่เป็นเจ้าของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งกำลังจะ เป็นที่หมายมั่นของประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในฐานะที่เป็นฐาน พลังทางเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต และประการที่สองจากพลังความเคลื่อนไหว ของประชาคมโลกที่ผลักดันให้มีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 ขึ้นมา (Convention on Biological Diversity 1992) เป็น กรอบความคิดทางสากลที่รัฐหรือประเทศต่าง ๆ จะต้องเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนให้ สอดคล้องกับอนุสัญญานี้ ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการถ่ายเทไปในประเทศไทย จะเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานี้บ้างหรือไม่ โดยไม่ได้ผ่านการตรวจสอบสถานะ ความเป็นจริงของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย ในเมื่อ โครงสร้างของสังคมโลกยังมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นปัจจัยพื้นฐาน ถ้าผลจากการประชุม Earth Summit เมื่อวันที่ 3-14 มิถุนายน 2535 ที่ผ่านมา ทำให้โลกของเราได้เกิดการระหว่างประเทศฉบับใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ คืออนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองไปแล้ว และถ้าต่อมาประเทศไทยให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญานี้แล้ว ในทางปฏิบัติก็จะ ต้องให้มีผลในทางปฏิบัติในประเทศโดยจะต้องมีการตรากฎหมายหรือปรับปรุง กฎหมายเก่าที่มีอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยน่าจะมีแนวทางทางกฎหมาย

(Legal Aspect) โดยเฉพาะการใช้ (Uses) การอนุรักษ์ (Conservation) และการพัฒนา (Development) ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ

การค้นหาแนวทางกฎหมาย เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาให้สัตยาบันรับรองเพื่อให้อนุสัญญาฯ มีผลในทางปฏิบัติในประเทศไทย โดยมี Convention on Biological Diversity ค.ศ. 1992 เป็นกรอบใหญ่ นี้ อาจจะเป็นการข้ามขั้นตอนที่จะต้องทำความเข้าใจ คำถามหนึ่งที่ว่าสมควรหรือไม่จะต้องให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาฉบับนี้ เสียก่อนที่จะก้าวไปถึงการขานรับหรือการยอมรับ ซึ่งก็จะมีปัญหาที่ท้าทายตามมาเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้เสียของประเทศเป็นหลักสำคัญ

อย่างไรก็ตามการตรวจสอบสภาพปัญหาและสถานะของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนกติการะหว่างประเทศที่กล่าวมาภายใต้บริบทในสังคมไทย ไม่ว่าจะความหลากหลายทางสปีชีส์ (Species Diversity) ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) และความหลากหลายทางนิเวศ (Ecological Diversity) เพื่อค้นหาคำตอบที่สอดคล้องเป็นธรรมกับสิทธิผลประโยชน์ของประเทศนั้นก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างน้อยที่สุดมีประเด็นสำคัญที่น่าจะทำความเข้าใจให้ละเอียดรอบคอบเป็นพื้นฐานในห้าประเด็นกล่าวคือ

1. สถานภาพของ "ป่า" ในเขต Tropical Rainforest หรือ ป่าฝนเขตร้อนในกระแสเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นอย่างไร
2. สถานะในการอนุรักษ์ (Conservation) การใช้ (Uses) และการพัฒนา (Development) ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยเป็นอย่างไร
3. สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพของไทยกับกระแสเศรษฐกิจอุตสาหกรรม บนพื้นฐานเทคโนโลยีและพันธุวิศวกรรมของไทยเป็นอย่างไร

4. สัมพันธภาพของความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ของไทยเป็นอย่างไร และ

5. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity ค.ศ. 1992) กับสภาพปัญหาในการอนุรักษ์การใช้ และการพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยเป็นอย่างไร

การสำรวจและทำความเข้าใจในสถานะและสัมพันธภาพของความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity ค.ศ. 1992) ตามประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเป็นพื้นฐานข้อมูลที่สำคัญในเชิงนโยบายที่จะใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ (Convention) การใช้ (Uses) และการพัฒนา (Development) ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพให้สอดคล้องต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสังคมไทย บนพื้นฐานสิทธิและผลประโยชน์ของชาติในระยะยาวในฐานะประเทศเจ้าของทรัพยากร โดยประสานเชื่อมโยงกับหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการทำ วิทยานิพนธ์นี้โดยตรง

1.2 ความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะประเทศไทยเราเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวยให้ประเทศไทยมีลักษณะป่าอยู่หลายประเภทเชื่อมต่อกัน ทำให้ชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตมีมากมายหลายชนิด (Species Diversity) ก่อให้เกิดการกระจายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ได้อย่างกว้างขวาง ตอบสนองต่อการพัฒนาทางพันธุกรรมโดยธรรมชาติ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เองที่เป็นรากฐาน

แห่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าของทรัพยากร หรือประเทศที่อาศัยประโยชน์จากป่าในเขต Tropical Rainforest ทั้งนี้ เพราะผลผลิตจากป่าฝนเขตร้อนอย่างประเทศไทย ไม่จำเพาะมูลค่าที่ได้จากต้นไม้จากป่าเท่านั้น นวัตกรรมเป็นเครื่องยืนยันเราได้เป็นอย่างดีว่าผลจากการปรับปรุงพันธุ์พืชจากทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources) ป่าที่ถือว่าเป็นธนาคารเชื้อพันธุ์ (Gene Bank) นั้นได้ก่อให้เกิดการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) สร้างความร่ำรวยให้แก่ประเทศต่าง ๆ ที่ผลิตธัญพืชเพื่อให้อาหารมนุษยโลกมีอาหารบริโภคมาแล้วดังตัวอย่างที่ประเทศไทยส่งออกข้าวเป็นสินค้าหลักของประเทศมาเป็นเวลานานเหล่านี้ เป็นต้น

ถึงกระนั้นก็ตาม ปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการค้นพบวิธีการใหม่ ๆ ในการปรับปรุงทางพันธุกรรม การตัดต่อยีน การหลอมยีน หรือแม้ก้าวหน้าถึงขนาดทำการผสมพันธุ์ระหว่างพืชและสัตว์ที่ต่าง Species กันได้แล้ว ผลสำเร็จในทางเทคโนโลยีเช่นนี้จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการแสวงหาประโยชน์จากป่าฝนเขตร้อนมากยิ่งขึ้น ในประการสำคัญผลผลิตที่ได้จากการค้นพบดังกล่าวนี้แน่นอนแม้ว่าจะจะเป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แก่โลก เราก็ตามแต่ความไม่ลงรอยกันในเรื่องผลประโยชน์ของผู้ค้นพบกับประเทศเจ้าของทรัพยากร การเป็นเจ้าของในเชื้อพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่ค้นพบ ระบบทรัพย์สินทางปัญญาต่าง ๆ เหล่านี้ยังเป็นปัญหาอุปสรรคของยุคสมัยและไม่มีที่ท่าว่าจะประสานลงเอยกันในลักษณะใดอย่างใดก็ตาม ประเด็นการโต้แย้งถกเถียงกับเรื่องดังกล่าวได้คลี่คลายมาเป็นกฎ กติการะหว่างประเทศในต้นศตวรรษที่ 21 ที่เพิ่งจะผ่านไปไม่ถึงปี ดังที่เราจะจกกันดีในรูปของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention Biological Diversity ค.ศ. 1992) อันเป็นผลมาจากการประชุม Earth Summit ที่กรุง Rio de Janeiro ที่ประเทศ Brazil เมื่อวันที่ 3-14 มิถุนายน 2535 ที่แล้วมา ซึ่งก็ไม่มีใครว่าผลจากการมีอนุสัญญานี้แล้วโลกเราจะมีหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

หรือไม่ และที่สำคัญใครเป็นผู้ได้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพคำตอบของคำถามนี้ จึงเป็นสิ่งท้าทายในยุคสมัยที่ตั้งอยู่ท่ามกลางของกระแสความคิดหลัก 3 กระแส คือ ประการแรกกระแสความคิดในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประการที่สองกระแสของทุนนิยมในการแสวงหาประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และประการสุดท้ายเป็นกระแสแห่งสิทธิความชอบธรรมในเชิงเศรษฐกิจและสังคม (Social and Economic Rights) ผลจะเป็นเช่นไรในประเทศไทยเราน่าจะมีนโยบายหรือกฎหมายอย่างไรถึงจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่วางอยู่บนรากฐานของผลประโยชน์ของชาติในระยะยาว จึงเป็นความพยายามร่วมกันของบรรดาผู้รู้ทั้งหลายในประเทศไทยของเราที่จะค้นหาทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อสิ่งที่เราเชื่อจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งให้แก่ประเทศของเรา การเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงเป็นสายธารอันหนึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายเพื่อการแสวงหาทางเลือกที่ว่านี้ไม่มากนักน้อย ทั้งนี้หากเกิดการปฏิวัติเขียวครั้งที่สองจริงตามที่กล่าวกันโดยอาศัยจากความหลากหลายทางชีวภาพเท่าที่มีอยู่แล้ว ประเทศไทยของเราโดยเฉพาะในเชิงนโยบายจะวางอยู่ ณ จุดใดของกระแสธารที่กำลังจะมาถึง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักที่สำคัญของการวิจัยนี้ เพื่อต้องการที่จะพิจารณาปัญหาในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้ และการพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย ประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity ค.ศ. 1992) เพื่อแสวงหารูปแบบ แนวทาง แนวนโยบาย และกฎหมาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้และการพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.4 สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้คือ

ประเทศไทยควรมีแนวทางกฎหมายในการอนุรักษ์ การใช้ และการพัฒนา ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) ในแง่มุมทางกฎหมายนั้น หากไม่จำกัดขอบเขตการศึกษาจะเป็นเรื่องที่มีความกว้างขวางมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อกล่าวถึงความหลากหลายทางชีวภาพ นั้นหมายถึงสาระสำคัญใหญ่ ๆ 3 ประการ คือความหลากหลายทางสปีชีส์ (Species Diversity) ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) และความหลากหลายทางนิเวศ (Ecological Diversity) ซึ่งต่างส่วนแล้วแต่เป็นเรื่องของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ หรือเป็นได้ทั้งพืชและสัตว์ จึงเป็นการพันวิสัยที่งานวิจัยนี้จะกระทำได้ เพื่อให้ขอบเขตในการศึกษาวิจัย แคบลง ผู้เขียนจึงเลือกที่จะเน้นเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับพืช ซึ่งมีความสัมพันธ์กับป่าในเขต Tropical Rainforest ในฐานะที่เป็น Gene Bank ที่ยังมีความสำคัญให้กับประเทศไทยในอนาคต ทั้งนี้โดยจะพิจารณาจากนโยบายและกฎหมายของไทยในอดีตที่ผ่านมาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้และการพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity ค.ศ. 1992) และอนุสัญญาฉบับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องว่ามีหลักการที่ประสานสอดคล้องตรงกันหรือต่างกันในลักษณะใด และเมื่อประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาฉบับนี้ไปแล้ว หากประเทศไทยจะต้องตรากฎหมายขึ้นมาภาคยานุวัติตามอนุสัญญาฉบับดังกล่าวนี้ น่าจะมีแนวทางทางกฎหมายอย่างไร

วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยจะใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบกรณีตัวอย่าง (Case Study) บางเรื่องกล่าวคือ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทั้งที่เป็นบทความ รายงานวิจัย กฎหมาย นโยบาย อนุสัญญา ตลอดจนข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ นามาศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากแนวคิด หลักเกณฑ์ วิธีการ ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพความเป็นจริงในบริบทสังคมไทย แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ หาข้อสรุป